

29.9.2016

EOAK/841/2016

Jouni Luukkainen
Wallininkuja 2 C 53
00530 HELSINKI

Arvostelette kirjeissänne 31.3 ja 25.4.2016 Opetushallituksen 16.9.2014 antamia ohjeita esi-, perus-, lukio - ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille uskonnollisten tilaisuuksien järjestämisestä esi- ja perusopetuksessa (dno 3/201272014), lukiokoulutuksessa (dno 4/012/2014) ja ammatillisissa oppilaitoksissa (dno/012/2014) erityisesti seuraavasti.

Kantelunne mukaan sanotut ohjeet jättävät mainitsematta eduskunnan perustuslakivaliokunnan kannan oppilaitoksissa järjestettävien ruokarukousten ja muiden uskonnollisten tilaisuuksien ongelmallisuudesta. Pidätte opettajajohtoista "ruokarukoiluttamista" virheellisenä menettelynä. Mielestänne Opetushallitus haluaa antamallaan ohjeilla virheellisesti viestittää, että oppilaitoksilla on vihdoinkin virallinen lupa järjestää ruokarukouksia. Pyydätte kantelusta tarkemmin ilmenevällä tavalla, että oikeusasiamies pohtii "ruokarukoilutuksen" laillisuutta ja tutkii Opetushallituksen ohjeiden oikeellisuutta.

Asiaanne esiteltiin apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuojalle. Hänen pyynnöstään ilmoitan Teille vastauksena seuraavan.

Eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävänä on Suomen perustuslain 109 §:n mukaan valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 2 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus kannella oikeusasiamiehelle. Lain 3 §:n 1 momentin mukaan oikeusasiamies tutkii kantelun, jos sen kohteena oleva asia kuuluu hänen laillisuusvalvontaansa ja on aihetta epäillä lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä taikka jos oikeusasiamies muusta syystä katsoo siihen olevan aihetta. Säännöksen 2 momentin mukaan oikeusasiamies ryhtyy hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aihetta lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta.

Oikeusasiamies ei voi muuttaa eikä kumota viranomaisten päätöksiä, eikä puuttua siihen, miten viranomainen on käyttänyt sille lain mukaan kuuluvaa harkintavaltaa, jollei tuota harkintavaltaa ole ylitetty tai käytetty väärin. Oikeusasiamies ei voi antaa toimivaltaiselle viranomaiselle ohjeita tai määräyksiä siitä, kuinka näiden tulisi toimia harkintavaltaansa kuuluvissa asioissa

Apulaisoikeusasiamies Pajuoja on eräissä aiemmissa ratkaisuisaan käsitellyt uskonnon harjoittamista kouluissa (ks. esim. dnro 4812/4/09, dnro 3634/4/10 ja dnro 2488/4/13). Päätöksessään dnro 3994/4/13 hän totesi muun ohella, että oppilaalla ja hänen huoltajallaan tulee olla aito ja todellinen vapaus valita osallistuuko oppilas koulun tilaisuuksiin, joissa on uskonnollista ainesta.

Kuten kantelussanne viittaatte, perustuslakivaliokunta on mietinnössään (2/2014 vp) ottanut perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten näkökulmasta kantaa uskonnon ja omantunnon vapauden huomioon ottamiseen koulujen tilaisuuksissa. Mietinnössä todetaan muun ohella seuraavaa:

.--- Sellaiset uskonnon harjoittamiseksi katsottavat tilaisuudet (esim. sisällöltään uskonnolliset päivänavaukset ja ohjatut ruokarukoukset), joita mahdollisesti järjestetään osana koulun normaalia päivittäistä toimintaa, voivat sen sijaan muodostua etenkin julkisen vallan neutraalisuuden vaatimuksen ja indoktrinaatiokiellon näkökulmasta ongelmallisiksi. Jos koulussa järjestetään uskonnollisia päivänavauksia, tulee myös näiden ajankohdista tiedottaa etukäteen ja samalla huolehtia, että jokaisella on mahdollisuus olla osallistumatta näihin tilaisuuksiin.

Perustuslakivaliokunnan mielestä on kaiken kaikkiaan olennaista, että oppilaalle tai hänen huoltajalleen jää todellinen ja aito vapaus valita, osallistuuko oppilas uskonnollista ainesta sisältäviin koulun tilaisuuksiin. Koulujen on tilaisuuksien aikana mahdollisuuksien mukaan järjestettävä vaihtoehtoista ja mielekäästä toimintaa. Lisäksi julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan se, että tilaisuuksiin osallistumisesta tai osallistumatta jättämisestä ei aiheudu oppilaalle leimautumista tai muita haitallisia seurauksia.

Opetushallitus on sanotun mietinnön jälkeen laatinut uudistetut ohjeet uskonnon ja elämäntietämisen opetuksesta ja uskonnollisten tilaisuuksien järjestämisestä esi- ja perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Ohjeet eivät velvoita opetuksen tai koulutuksen järjestäjiä, eikä Opetushallituksella ole toimivaltaa tällaisten velvoittavien ohjeiden tai määräysten antamiseen. Ohjeissa todetaan nimenomaisesti, että opetuksen järjestäjä vastaa ensisijassa opetuksen sekä oppilaitoksen juhlien ja uskonnollisten tilaisuuksien järjestämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista säännösten edellyttämällä tavalla.

Apulaisoikeusasiamies totesi myös omana kannanottonaan ja aiemmissa ratkaisuisa esitettyyn viitaten, että uskonnollisten tilaisuuksien järjestäminen tulee kouluissa ja muissa oppilaitoksissa järjestää eduskunnan perustuslakivaliokunnan kannan (PeVM 2/2014) mukai-

sesti niin, että oppilaiden omantunnon- ja uskonnonvapaus sekä julkisen vallan neutraalisuuden vaatimus ja uskonnollinen suvaitsevaisuus ja moniarvoisuus toteutuvat täysimääräisesti.

Edellä kerrotun johdosta apulaisoikeusasiamies totesi, että kirjoitus-
tenne perusteella ei ilmennyt aihetta epäillä sellaista yksilöityä lain-
vastaista tai virheellistä menettelyä tahi harkintavallan ylitystä, jota
hänen olisi laillisuusvalvonnassaan aihetta ryhtyä kanteluasiana tut-
kimaan.

Kirjeenne ei näin ollen johtanut apulaisoikeusasiamiehen puolelta
enempään.

Oikeusasiamiehensihteeri

Piatta Skottman-Kivelä